

ХИБНІ УЯВЛЕННЯ ПРО ГЕНДЕР У ТЕКСТІ АНГЛОМОВНОГО АНЕКДОТУ

THE MISCONCEPTIONS ABOUT GENDER IN THE TEXT OF THE ENGLISH-LANGUAGE JOKE

Шарун Ю.Ф.,

orcid.org/0000-0002-6187-0742

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри англійської мови

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Стаття присвячена хибним уявленням про гендер у тексті англomовного анекдоту. Гендер – це соціальна стать, зумовлена культурним і соціальним середовищем, нормами та правилами суспільства. У статті докладно розглянуто терміни «гендер» (розумовий конструкт чи модель, що були розроблені з метою більш чіткого наукового опису проблеми статі та поділу між біологічними та соціальними функціями) й «анекдот» (фольклорний жанр, коротка історія чи розповідь про смішний випадок, із несподіваною смішною кінцівкою, який має сатиричне чи жартівливе забарвлення), детально проаналізовані хибні уявлення про гендер (гендерна різниця є великою; гендерні відмінності викликані біологічними відмінностями між статями, гендери розділені, але рівні між собою). Результати дослідження показали, що жінки не бояться виказувати свої емоції, не приховують їх; мають завищені вимоги до свого зовнішнього вигляду – для них важливо завжди гарно виглядати; докладають зусиль щодо змін у чоловічих характерах, а також у різних сферах життя; вони є більш активними та знаючими. У свою чергу, чоловіки не мають претензій до свого вигляду; дотримуються практичної позиції, але у різноманітних сферах життєдіяльності вони не є настільки активними чи досвідченими порівняно з жінками, тобто здаються менш відповідальними. Є думка, що світ став би більш гармонійним, якби обидві статі мали як чисто жіночі якості, так і чисто чоловічі. Людина, маючи такі якості, функціонувала б більш ефективно, ніж та, котра має більш традиційні «жіночі» або «чоловічі» якості, які народжують гендерні схеми і проєктують гендерну належність до ситуації. Ідеальною є ситуація, коли «жіночі» і «чоловічі» якості пов'язуються не з «жіночністю» чи «мужністю», а із загальнолюдськими якостями. Культурою нав'язана думка, що чоловіча та жіноча стать – це повна протилежність одна одній, і кожна повинна виконувати лише притаманні їй ролі, що призводить до виникнення хибних уявлень про гендер.

Ключові слова: анекдот, гендер, жінка, соціальний статус, хибні уявлення, чоловік.

The article is dedicated to misconceptions about gender in the text of the English-language joke. Gender is a social sex arising from the cultural and social environment, norms and rules of the society. In the article, the terms “gender” (a mental construct or model that has been developed for a more precise scientific description of the gender problem and the division between biological and social functions) and “joke” (a folk genre, a short story or story about a funny situation, with an unexpected funny end that has a satirical or playful connotation) are considered in detail. A detailed account of misconceptions about gender has been given (significant gender difference; gender differences are caused by biological differences between sexes, genders are segregated, but equal etc.). The results of the study have shown that women are not afraid to express their emotions, they do not hide them; they have excessive demands on their appearance: it is important for them to look always good; they are making efforts to change men’s character, as well as in different spheres of life; they appear to be more active and knowledgeable. In turn, men have no claims to their appearance; they adhere to a practical point of view, but in various spheres of life they are not as active or experienced as women, that is, they seem to be less responsible. There is a point of view that the world would become more harmonious if both sexes had both purely feminine and masculine qualities. A person having such qualities would function more efficiently and in a variety of conditions than a person who has more traditional “female” or “male” qualities as exactly they that generate gender schemes and design gender belonging to a situation that have nothing to do with it. The ideal situation is when “feminine” and “masculine” qualities are associated not with “femininity” or “masculinity”, but with universal human qualities. The culture is imposed on the idea that the male and female sex is the exact opposite of each other, and each one should fulfill only its inherent roles, and this is what leads to the emergence of misconceptions about gender.

Key words: joke, gender, woman, social status, misconceptions, man.

Постановка проблеми. Термін «гендер» розуміємо як соціальну стать, зумовлену культурним і соціальним середовищем, нормами та правилами суспільства. Частіше цей термін використовувався для описання різниці між чоловічими та жіночими ролями [1].

Постановка завдання. Актуальність дослідження визначається його новизною та підсилюється відсутністю майже будь-яких робіт, які б студіювали хибні уявлення про гендер у тексті англomовного анекдоту [2].

Об’єктом дослідження є тексти англomовних анекдотів. Предметом – хибні уявлення про гендер у тексті англomовного анекдоту.

Мета статті полягає у комплексному аналізі анекдоту як фольклорного жанру й аналізі хибних уявлень про гендер.

Матеріалом дослідження слугували англomовні анекдоти, взяті з Інтернет-джерел. Наукова новизна роботи визначається вибором предмета дослідження. Практичне значення полягає в тому, що конкретний мовний матеріал, який міститься

в дослідженні, може використовуватися у спецкурсах із лінгвістики та у подальшому розгляді цієї тематики.

Виклад основного матеріалу. Частіше поняття «гендер» використовувалося для опису відмінностей між чоловічими та жіночими ролями, але єдиного погляду на нього досі немає. З одного боку, термін можна віднести до розумового конструкту чи моделей, що були розроблені з метою більш чіткого наукового опису проблеми статі та поділу між біологічними та соціальними функціями. З іншого – гендер постає соціальним конструктом, який винайшло суспільство [3].

Перш ніж розглянути хибні уявлення про гендер у тексті англomовного анекдоту, потрібно звернутися до малих форм фольклору, до яких і належить анекдот. Термін походить від грецького *ἀνέκδοτον* (*anekdotos*) і дослівно перекладається як «той, що неопублікований» [4]. Анекдот – фольклорний жанр, коротка історія чи розповідь про смішний випадок із несподіваною смішною кінцівкою. Має сатиричне чи жартівливе забарвлення [5].

Насамперед анекдот – це предмет усної народної творчості, розповідається згідно з обставинами, що склалися. Також виступає як синтез словесної майстерності та виконавчого виду мистецтва, тому що сама людина, котра його розповідає, виступає актором.

Анекдот дозволяє в жартівливій формі обіграти гострі ситуації, звести до мінімуму чи прибрати негативне ставлення до людини, події тощо. Характерною, особливою та головною рисою будь-якого анекдоту є комічність. Анекдот розглядаємо як коротку смішну історію, яка має несподівану кінцівку та виступає предметом усної народної творчості.

Отже, аналізуючи хибні уявлення про гендер, варто звернути увагу на те, що соціокультурну значущість в англomовному соціумі мають традиційні гендерні «еталони»: чоловік – захисник-добувач, годувальник; жінка – берегиня домашнього вогнища, що має практичне підтвердження, наприклад: кількісна і якісна асиметрія у мовній сміховій репрезентації природних, поведінкових характеристик і міжособистісних ролей чоловіка та жінки, які полягають у негативній оцінці шлюбу з боку чоловіка, труднощях встановлення контролю над жінкою, приписуванні їй негативних якостей; для жінки шлюб – це втрата романтизму кохання й уваги з боку чоловіка, спроба перекласти обов'язки домогосподарства жінками на чоловіків, а чоловіками здобуття грошей – на жінок; висміюються і мають негативну оцінку.

Розглядаючи англomовні анекдоти щодо хибних уявлень про гендер, можна виділити п'ять основних помилкових уявлень про гендер:

1) *Гендерна різниця є великою*, наприклад:

1. *To be happy with a man, a woman must understand him a lot and love him little. To be happy with a woman, a man must love her a lot and not try to understand her at all* [6].

Сміховий ефект анекдоту полягає у відображенні різного типу мислення між чоловіками та жінками. Тобто чоловік може лише її кохати, а не намагатися зрозуміти. Цей анекдот вказує на розповсюджену думку, що жіноча стать має своє окреме «жіноче логічне мислення», тому чоловікам так важко їх зрозуміти.

Наступний анекдот вказує на різноманітність подолання поганого настрою чоловіками та жінками, де засоби чоловіків виступають більш логічними, ніж жіночі. Для чоловіка шопінг – це придбання нового одягу для задоволення необхідних потреб, а їжа – лише засіб для тамування голоду, тоді як жінка усе вищезазначене вживає для гармонізації свого емоційного стану, що підтверджує гендерну різницю.

2. *When women are depressed they either eat or go shopping. When men are depressed, they invade another country. Chocolate is just another snake* [6].

2) Друге хибне уявлення про гендер – це те, що *гендерні відмінності викликані біологічними відмінностями між статями*.

В анекдоті № 3 ми бачимо, наскільки жінки виступають більш зрілими, ніж чоловіки:

3. *Little girls love to play with toys. Then when they reach the age of 11 or 12, they lose interest. Men never grow out of their obsession with toys. As they get older, their toys simply become more expensive, silly and impractical. Examples of men's toys: little miniature TV's, car phones, complicated juicers and blenders, graphic equalizers, small robots that serve cocktails on command, video games, anything that blinks, beeps, and requires at least 6 "D" batteries to operate* [7].

Ми бачимо, що чоловіки залишаються дітьми завжди, змінюються лише їх іграшки, які поступово стають дорожчими та менш функціональними. Дівчата ж граються лише до певного віку, а потім стають жінками, й іграшки вже не мають для них значення, на відміну від чоловіків.

У четвертому анекдоті можна побачити розповсюджену думку, що чоловіки завжди залишаються дітьми і не стають дорослими, на відміну від жінок, наприклад:

4. – *Why is psycho-analysis so much easier for men rather than women?*

– *Because when it comes time to revert to childhood, men are already there* [8].

Сміховий ефект полягає у тому, що психоаналітик під час своєї практики має менше проблем із чоловіками, ніж із жінками, тому що чоловіка не треба повертати до дитинства, щобвилікувати, адже він уже там, на відміну від жінки.

Спираючись на такий аналіз, можна сказати, що сприймання людьми один одного підкріплюється сигналами, які йдуть із навколишнього культурного середовища. Саме це дає помилкове уявлення про анатомічну / біологічну різницю між протилежними статями, тому що саме така різниця є більш когнітивно доступною та вірогідною, ніж соціальні дані про гендерні відмінності.

3) Третє хибне уявлення – це *біологічні гендерні відмінності, що зумовлюють кращу притосовність чоловіків і жінок до різних соціальних ролей*.

Сміховий ефект наступного анекдоту базується на поширеному твердженні, нібито жінки за своєю природою є занадто комунікабельними – балакучими, на відміну від чоловіків.

5. *Men see the telephone as a communication tool. They use the telephone to send short messages to other people. A woman can visit her girlfriend for two weeks, and upon returning home, she will call the same friend and they will talk for three hours* [8].

Чоловіки використовують телефон лише як інструмент спілкування, на відміну від жінки, для якої він є не просто приладом, а необхідною річчю, що слугує і для зв'язку, і для поділу враженнями, емоціями, почуттями, на відміну від чоловіків, для яких телефон – це просто засіб обміну інформацією.

Наступною розповсюдженою життєвою ситуацією є те, що жінки часто вважають себе далекими від ідеалу і дуже прискіпливі до себе, але є чоловіки, які теж потрапляють під критику, частіше саме під жіночу:

6. *Women have a number of faults. Men have only two – everything they say and everything they do* [9].

Комічність цього жарту полягає у перебільшенні чоловічих недоліків, на відміну від жіночих, бо жінки мають їх декілька, а чоловіки лише два – все, що вони роблять, і все, що вони кажуть.

Філософ Джеймс Рейчелз відстоює принцип рівного ставлення та рівності. Диференційоване ставлення до гендерів і гендерних стереотипів не має виправдання. Розподіл обов'язків між чоловіками і жінками колись був необхідним для виживання родини, але це не означає, що такий розподіл був генетично зумовлений і грає якусь роль із погляду виживання у сучасному світі [10].

4) Четверте хибне уявлення про гендер – це те, що *гендери розділені, але рівні між собою*.

Комічний ефект анекдоту створюється за рахунок того, що жінки часто вважають себе правими та люблять залишати останнє слово за собою. Якщо чоловік щось каже всупереч, жіноча стаття завжди знайде відповідь і спрямує сказане у свій бік. Тобто якщо чоловіки суперечать, це часто призводить до нових аргументів своєї правоти з боку жінок.

7. *Women always have the last word in an argument. Anything a man adds after that is the beginning of a new argument* [9].

Приклад № 8 показує спроби жінок виглядати певним чином – гарнішими, привабливішими, що також може стати предметом жартів:

8. *Men wake up as good-looking as they went to bed. Women somehow deteriorate during the night* [8].

Цей анекдот демонструє, ніби чоловіки задоволені своїм зовнішнім виглядом незалежно від того, чи вони щойно прокинулися, чи вже привели себе до ладу, тоді як жінки використовують безліч засобів для створення свого ідеального вигляду.

5) П'яте хибне уявлення про гендер – те, що *традиційні гендерні ролі слугують меті повнішої задоволеності потреб суспільства*.

Багато людей вважають, що соціальні проблеми часто виникають через зміни у традиційних соціальних ролях, хоча деякі дотримуються думки, що, навпаки, скоро людство повернеться до традиційних соціальних ролей, адже «так було завжди, тому це виправдано» [3]. Але традиція не є виправданням зберігання чогось, а вивчення традиційних ролей показує нам, що вони більше не вдовольняють запити суспільства.

9. *A successful man is the one who makes more money than his wife can spend. A successful woman is the one who can find such a man* [7].

Сміховий ефект цього анекдоту полягає у тому, що чоловік є успішним, якщо він немало заробляє. Жінки тратять гроші у великій або навіть у необмеженій кількості, але частіше це гроші чоловіка. Тому успішною постає жінка, котра може знайти чоловіка, який вдовольнить усі її матеріальні забаганки, щастя ж чоловіка полягає у тому, що в нього, можливо, залишаться якісь гроші після жіночих розтрат.

Десятий приклад показує, що жінки часто невдоволені своїм тілом, вважають себе товстими та потребують підтримки з боку чоловіків, аби вони переконали жінок у протилежному, наприклад:

10. *Wife: "I look fat. Can you give me a compliment?" Husband: "You have perfect eyesight"* [9].

Комічність цього анекдоту полягає в тому, що дружина була невдоволена своїм тілом і намагалася знайти цьому спростування, але чоловік виявився дуже хитрим і підтвердив побоювання дружини саме за допомогою компліменту стосовно її гарного зору, а не стосовно її фігури.

Отже, є думка, що світ став би гармонійнішим, якби обидві статі мали як чисто жіночі якості, так і чисто чоловічі. Сандра Бем висловлює думку, що людина, маючи такі якості, функціонувала б ефективніше, ніж людина, котра має більш традиційні «жіночі» або «чоловічі» якості, які породжують гендерні схеми і проєктують гендерну належність до ситуації. На думку Сандри Бем, ідеальною є ситуація, коли «жіночі» та «чоловічі» якості пов'язуються не з «жіночністю» чи «мужністю», а із загальнолюдськими якостями [11].

Висновки. Отже, культурою нав'язана думка, що чоловіча та жіноча стать – це повна проти-

лежність одна одній, і кожна повинна виконувати лише притаманні їй ролі, а це призводить до виникнення хибних уявлень про гендер.

Проведений аналіз анекдотів показав, що жінки не бояться виказувати свої емоції, не приховують їх; мають завищені вимоги до свого зовнішнього вигляду – для них важливо завжди гарно виглядати; докладають зусиль щодо змін у чоловічих характерах, а також у різних сферах життя; вони є більш активними та знаючими. У свою чергу, чоловіки не мають претензій до свого вигляду; займають практичну позицію, але у різноманітних сферах життєдіяльності вони не є настільки активними чи досвідченими, як жінки, тобто здаються менш відповідальними.

Перспективою подальшого дослідження послужить детальний аналіз гендерної концептосфери сучасного британського анекдоту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кириллина А.В. Гендер: лингвистические аспекты. Москва, 1999. 180 с.
2. Птушка А.С. Об'єктивація гендерних стереотипів у текстах англомовних анекдотів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2008. 24 с.
3. Воронина О.А. Введение в гендерные исследования. Материалы первой российской школы по гендерным исследованиям. Москва, 1997. 134 с.
4. Каган М.С. Анекдот как феномен культуры. Санкт-Петербург, 2002. 116 с.
5. Рюмина М.Т. Эстетика смеха: Смех как виртуальная реальность. Москва, 2010. 320 с.
6. URL: <http://www.greatcleanjokes.com/3146/differences-between-men-and-women>. (дата звернення: 01.06.2019).
7. URL: <http://www.deeplake.com/jokes/couple10.shtml>. (дата звернення: 26.05.2019).
8. URL: <http://www.native-english.ru/jokes/category/men>. (дата звернення: 02.06.2019).
9. URL: <http://www.laughfactory.com/jokes/sexist-jokes>. (дата звернення: 25.05.2019).
10. Rachels J. The elements of moral philosophy. New York, 1993. 252 p.
11. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов. Москва, 2004. 336 с.